Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL MACIEJ SZPUNAR
prezentate la 18 decembrie 2025 [1]

Cauza C-604/24

FARMAKEIO YZ & SIA O.E.
împotriva
Ypourgos Anaptyxis kai Ependyseon,
Ypourgos Ygeias,
cu participarea
Panellinios Farmakeftikos Syllogos

[cerere de decizie preliminară formulată de Symvoulio tis Epikrateias (Consiliul de Stat, Grecia)]

„Trimitere preliminară – Medicamente de uz uman – Medicamente care se eliberează fără prescripție medicală – Interzicerea vânzării la distanță către populație – Protecția sănătății publice – Control de proporționalitate”

I. Introducere

1. Prezenta cauză privește interpretarea articolului 85c din Directiva 2001/83/CE [2], care se referă la comercializarea online a medicamentelor. Alineatul (1) al dispoziției menționate stabilește condițiile cărora le este supusă oferirea spre vânzare la distanță către populație a medicamentelor prin intermediul serviciilor societății informaționale. Alineatul (2) al acesteia recunoaște competența unui stat membru de destinație a unor astfel de medicamente de a impune condiții justificate de protecția sănătății publice pentru furnizarea cu amănuntul a acestora. Instanța de trimitere solicită Curții să precizeze întinderea acestei competențe pentru a stabili dacă un stat membru poate interzice vânzarea online a anumitor medicamente care se eliberează fără prescripție medicală (denumite în continuare „MEFP”).

[1] Limba originală: franceza.

[2] Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001 de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman (JO 2001, L 311, p. 67, Ediție specială, 13/vol. 33, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2011/62/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2011 (JO 2011, L 174, p. 74) (denumită în continuare „Directiva 2001/83”).

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

1. Directiva 2001/83

2. Articolul 1 punctul 20 din Directiva 2011/62/UE[3] a introdus în Directiva 2001/83 titlul VIIa, „Vânzarea la distanță către populație", în care figurează printre altele articolul 85c, cu următorul cuprins:

„(1) Fără a aduce atingere legislației naționale care interzice oferirea spre vânzare la distanță către populație a medicamentelor care se eliberează pe bază de prescripție medicală prin intermediul serviciilor societății informaționale, statele membre se asigură că medicamentele sunt oferite spre vânzare la distanță către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale, astfel cum sunt definite în [Directiva 98/34/CE[4]], în următoarele condiții:

(a) persoana fizică sau juridică care oferă medicamentul este autorizată sau are dreptul să furnizeze medicamente către populație și la distanță, în conformitate cu legislația națională a statului membru în care este stabilită persoana în cauză;

(b) persoana menționată la litera (a) a notificat statului membru în care este stabilită persoana în cauză cel puțin următoarele informații:

(i) numele sau denumirea comercială și adresa permanentă a punctului de lucru de unde sunt furnizate medicamentele respective;

(ii) data începerii activității de oferire de medicamente spre vânzare la distanță către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale;

(iii) adresa site-ului de internet utilizat în acest scop și toate informațiile relevante necesare pentru identificarea site-ului de internet;

(iv) dacă este cazul, clasificarea în conformitate cu titlul VI a medicamentelor oferite spre vânzare la distanță către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale.

Dacă este cazul, informațiile în cauză se actualizează;

(c) medicamentele respectă legislația națională a statului membru de destinație în conformitate cu articolul 6 alineatul (1);

(d) fără a aduce atingere cerințelor de informare prevăzute în [Directiva 2000/31/CE[5]], site-ul de internet care oferă medicamentul conține cel puțin:

[3] Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2011 de modificare a Directivei 2001/83/CE de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman în ceea ce privește prevenirea pătrunderii medicamentelor falsificate în lanțul legal de aprovizionare (JO 2011, L 174, p. 74).

[4] Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 de stabilire a unei proceduri pentru furnizarea de informații în domeniul standardelor și reglementărilor tehnice (JO 1998, L 204, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 207).

[5] Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (Directiva privind comerțul electronic) (JO 2000, L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257).

(i) datele de contact ale autorității competente sau ale autorității notificate în temeiul literei (b);

(ii) o legătură hyperlink la site-ul de internet menționat la alineatul (4) din statul membru de stabilire;

(iii) logoul comun menționat la alineatul (3), afișat clar pe fiecare pagină a site-ului de internet care are legătură cu oferta de vânzare de medicamente la distanță către populație. Logoul comun conține o legătură hyperlink către poziția în care este înscrisă persoana pe lista menționată la alineatul (4) litera (c).

(2) Statele membre pot impune condiții justificate de protecție a sănătății publice pentru furnizarea cu amănuntul pe teritoriul lor de medicamente prin vânzarea la distanță către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale.

[…]

(6) Fără a aduce atingere [Directivei 2000/31] și cerințelor prevăzute în prezentul titlu, statele membre iau măsurile necesare pentru a se asigura că persoanele, altele decât cele menționate la alineatul (1), care oferă medicamente spre vânzare la distanță către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale și care își desfășoară activitatea pe teritoriul lor fac obiectul unor sancțiuni eficiente, proporționale și cu efect disuasiv.”

2. Directiva 2000/31

3. Articolul 3 din Directiva 2000/31, intitulat „Piața internă”, prevede:

„(1) Fiecare stat membru garantează că serviciile societății informaționale prestate de un furnizor de servicii stabilit pe teritoriul său respectă dispozițiile de drept intern aplicabile în statul membru în cauză și relevante pentru domeniul coordonat.

(2) Statele membre nu pot restrânge libera circulație a serviciilor societății informaționale din alte state membre invocând motive relevante pentru domeniul coordonat.

(3) Alineatele (1) și (2) nu se aplică domeniilor menționate în anexă.

(4) Statele membre pot adopta măsuri derogatorii de la alineatul (2) în cazul unui anumit serviciu al societății informaționale, în cazul în care sunt îndeplinite următoarele condiții:

(a) măsurile sunt:

(i) necesare, dintr-unul din motivele următoare:

– ordine publică, în special prevenirea, investigarea, depistarea și urmărirea infracțiunilor, în special protecția minorilor și lupta împotriva incitării la ură pe motiv de rasă, sex, religie sau naționalitate și împotriva atingerii aduse demnității umane;

– protecția sănătății publice;

– […]

(ii) luate împotriva unui serviciu al societății informaționale care aduce atingere obiectivelor menționate la punctul (i) sau care prezintă risc serios și grav de prejudiciere a acestor obiective;

(iii) proporționale cu aceste obiective;

(b) înainte de a lua măsurile respective și fără a aduce atingere procedurilor judiciare, inclusiv procedurilor preliminare și acțiunilor desfășurate în cadrul anchetei penale, statul membru:

– a cerut statului membru menționat la alineatul (1) să ia măsuri și acesta nu le-a luat sau cele pe care le-a luat nu au fost suficiente;

– a notificat Comisiei și statului membru menționat la alineatul (1) intenția de a lua astfel de măsuri.

(5) Statele membre pot deroga, în cazuri de urgență, de la condițiile prevăzute la alineatul (4) litera (b). În acest caz, măsurile sunt notificate Comisiei și statului membru menționat la alineatul (1) în cel mai scurt timp posibil, indicând motivul pentru care statul membru consideră că există o urgență.

[…]”

B. Dreptul elen

4. Ordinul ministerial GP oik. 22609/19 aprilie 2022 adoptat în comun de ministrul dezvoltării și investițiilor și de ministrul sănătății, care modifică articolul 116 din Ordinul comun D.YG3a/G.P. 32221/2013 al ministrului dezvoltării, competitivității, infrastructurilor, transporturilor și rețelelor, pe de o parte, și al ministrului sănătății, pe de altă parte[6] (denumit în continuare „actul atacat”), precizează categoriile de medicamente a căror vânzare la distanță este permisă și prevede la articolul 1:

„Se interzice vânzarea la distanță către populație de medicamente care se eliberează pe bază de prescripție medicală.

Pentru celelalte medicamente, este permisă vânzarea la distanță către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale de către farmaciile online care au fost certificate în acest scop de [Ordinul Farmaciștilor] în temeiul [Ordinului comun G5(b)/G.P. oik. 20293/15 martie 2016 al ministrului economiei, dezvoltării și turismului, pe de o parte, și al ministrului sănătății, pe de altă parte, privind «Desemnarea autorității competente pentru certificarea farmaciilor online» ([FEK] B’787)], numai pentru medicamentele care, în conformitate cu autorizația lor de introducere pe piață, sunt clasificate sau au fost clasificate în subcategoria produselor farmaceutice cu acces liber (medicamente cu acces liber sau MAL) în cadrul categoriei [MEFP], în conformitate cu dispozițiile [Ordinului G5(a)51194/14 iulie 2016 al ministrului sănătății ([FEK] B’ 2219)].

Consiliul de administrație al [organismului național al medicamentelor] aplică contravenienților o amendă de la douăzeci de mii (20 000) de euro la o sută de mii (100 000) de euro și, în caz de încălcare repetată, de la cincizeci de mii (50 000) de euro la două sute de mii (200 000) de euro. Sancțiunile de mai sus se cumulează cu orice alte sancțiuni.”

[6] FEK B’ 1965/20.4.2022.

III. Situația de fapt din cauza principală, procedura în fața Curții și întrebările preliminare

5. Reclamanta din litigiul principal, Farmakeio YZ & Sia, exploatează o farmacie fizică și are ca obiect de activitate printre altele vânzarea online de „bunuri comercializate de o farmacie în conformitate cu legislația în materie farmaceutică”.

6. Prin cererea introductivă din 25 mai 2022, această societate a solicitat Symvoulio tis Epikrateias (Consiliul de Stat, Grecia), instanța de trimitere, anularea actului atacat, care modifică reglementarea anterioară în măsura în care permite vânzarea la distanță către populație, prin intermediul serviciilor societății informaționale și de către farmaciile online certificate, de medicamente care, în conformitate cu autorizația lor de introducere pe piață, sunt clasificate în subcategoria MAL, în cadrul categoriei MEFP.

7. Astfel, în temeiul unei reglementări anterioare, farmaciile online certificate erau autorizate să efectueze vânzarea fără distincție a tuturor MEFP și a medicamentelor nerambursate de organismele de asigurări sociale. În schimb, clasificarea medicamentelor în subcategoria MAL, prevăzută în prezent de reglementarea națională, este realizată de o autoritate națională competentă și se bazează pe o listă de criterii care privesc a) clasificarea anterioară a unui medicament ca MEFP sau aptitudinea unui medicament de a fi clasificat ca atare, cu condiția să nu existe noi date științifice care să justifice reclasificarea acestuia ca medicament care se eliberează pe bază de prescripție; b) caracterul univoc al simptomelor [„simptome vădite (cefalee, greață etc.)”] sau al afecțiunilor pe care acest medicament este destinat să le trateze; c) caracterul simplu al instrucțiunilor de posologie; d) interacțiuni limitate cu alte tratamente administrate în mod curent; e) condiții de păstrare puțin exigente; f) o prezentare în ambalaje mici, precum și g) lipsa unor elemente serioase și întemeiate care să indice riscuri semnificative asociate cu utilizarea sa pe termen lung.

8. În susținerea cererii sale introductive, reclamanta din litigiul principal afirmă că actul atacat, în măsura în care permite vânzarea online doar a medicamentelor care fac parte din această subcategorie, este contrar printre altele articolului 85c alineatul (1) din Directiva 2001/83. Această societate arată de asemenea că niciun medicament nu a fost clasificat în subcategoria menționată, astfel încât reglementarea care permite vânzarea anumitor medicamente rămâne literă moartă. În plus, niciun motiv de protecție a sănătății publice nu justifică, în opinia sa, măsura restrictivă în cauză în sensul articolului 85c alineatul (2) din această directivă.

9. Autoritățile emitente ale actului atacat și Ordinul Farmaciștilor susțin că adoptarea acestui act în temeiul articolului 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83 era justificată de motive de interes general. Aceste părți arată că posibilitatea farmaciilor online de a vinde fără distincție toate MEFP și medicamentele nerambursate, în temeiul regimului anterior, ar fi avut ca efect să facă disponibile pentru vânzare online mai mult de 1 000 de tipuri de medicamente și să ridice dificultăți pentru controlul consumului excesiv de medicamente și al traficului de medicamente contrafăcute sau inadecvate.

10. Ordinul Farmaciștilor susține de asemenea, mai întâi, că vânzarea online de medicamente, inclusiv de MEFP, prezintă riscuri pentru sănătatea publică întrucât „aceasta privează în esență farmacistul de posibilitatea de a controla cine este utilizatorul final” și elimină „garanția siguranței oferite de furnizarea medicamentelor de către un farmacist în persoană”, în timp ce astfel de riscuri nu există în cazul MAL, ca urmare a caracteristicilor speciale ale acestora. În continuare, potrivit statului elen și Ordinului Farmaciștilor, eliberarea de către farmaciile online a tuturor MEFP și a medicamentelor nerambursate nu răspunde niciunei nevoi în Grecia „ca

urmare a distribuției geografice optime și raționale” a farmaciilor pe teritoriul elen. În sfârșit, în susținerea afirmațiilor sale, Ordinul Farmaciștilor menționează alte state membre ale Uniunii, și anume Cipru și Portugalia, care restrâng, în opinia sa, punerea la dispoziție pe internet a MEFP.

11. În acest context, Symvoulio tis Epikrateias (Consiliul de Stat) a hotărât, prin decizia din 16 iulie 2024, primită de Curte la 16 septembrie 2024, să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 85c alineatul (1) din [Directiva 2001/83] se opune unei dispoziții normative administrative naționale care nu permite vânzarea la distanță către populație de către farmaciile online, prin intermediul serviciilor societății informaționale, a tuturor [MEFP], ci numai a unei subcategorii a acestora (în speță [MAL])?

2) Sau, dimpotrivă, articolul 85c alineatul (2) din [Directiva 2001/83] permite emitentului dispoziției normative administrative naționale să interzică vânzarea la distanță către populație de către farmaciile online, prin intermediul serviciilor societății informaționale, a anumitor [MEFP], din motive de protecție a sănătății publice?

3) În cazul unui răspuns afirmativ la a doua întrebare, motivele invocate în speță de statul elen și de Ordinul Farmaciștilor pentru a justifica restricția în litigiu (combaterea consumului excesiv de medicamente și a traficului de medicamente contrafăcute sau inadecvate etc.) constituie motive de protecție a sănătății publice în sensul articolului 85c alineatul (2) din [Directiva 2001/83]?

4) În cazul unui răspuns afirmativ la a treia întrebare, instanța națională trebuie să controleze proporționalitatea măsurii restrictive din punct de vedere negativ, și anume să verifice numai dacă restricția este în mod vădit inadecvată ori lipsită de necesitate, sau din punct de vedere pozitiv, și anume să verifice dacă restricția este o măsură adecvată și absolut necesară pentru protecția sănătății publice?”

12. Reclamanta din litigiul principal și Ordinul Farmaciștilor, guvernele elen și italian, precum și Comisia Europeană au depus observații scrise. Nu a avut loc o ședință.

IV. Analiză

A. Cu privire la prima și la a doua întrebare preliminară

13. Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări preliminare, pe care propunem să le examinăm împreună, instanța de trimitere urmărește să afle în esență dacă articolul 85c alineatele (1) și (2) din Directiva 2001/83 se opune unei dispoziții naționale care interzice farmaciilor online să vândă populației, prin intermediul serviciilor societății informaționale, anumite MEFP, din motive de protecție a sănătății publice.

14. Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să se stabilească, pe de o parte, întinderea obligației – ce revine statelor membre în temeiul articolului 85c alineatul (1) din Directiva 2001/83 – de a permite oferirea spre vânzare la distanță către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale a MEFP (secțiunea 1) și, pe de altă parte, limitele competenței

unui stat membru, recunoscută la articolul 85c alineatul (2) din această directivă, de a supune furnizarea cu amănuntul a medicamentelor pe teritoriul său unor condiții justificate de protecția sănătății publice (secțiunea 2).

1. Obligația de a permite vânzarea online de medicamente

15. În ceea ce privește articolul 85c din Directiva 2001/83, Curtea a statuat deja că, în conformitate cu alineatul (1) al acestuia, statele membre *trebuie să permită* vânzarea la distanță către populație, prin intermediul serviciilor societății informaționale, a MEFP. Astfel, *o interzicere*, prin legislația unui stat membru, a oferirii spre vânzare la distanță către populație *nu este admisă decât în ceea ce privește medicamentele care se eliberează pe bază de prescripție medicală*[7].

16. Pe de altă parte, tot în ceea ce privește MEFP, în temeiul articolului 85c alineatul (1) din Directiva 2001/83, revine statelor membre sarcina de a se asigura că astfel de medicamente sunt oferite spre vânzare la distanță către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale *în conformitate cu o serie de condiții* prevăzute de această dispoziție.

17. Trebuie să se arate că titlul VIIa din Directiva 2001/83, care cuprinde printre altele articolul 85c, a fost introdus prin Directiva 2011/62 pentru a răspunde, astfel cum enunță considerentul (21) al acesteia, unei „amenințări serioase la adresa sănătății publice" legate de vânzarea de medicamente falsificate către populație prin internet. Directiva 2011/62 era, așadar, o măsură prin care legiuitorul Uniunii intenționa să răspundă riscurilor asociate importanței crescânde a comercializării online a medicamentelor.

18. Deși considerentele Directivei 2001/83 nu menționează decât un singur obiectiv, și anume protecția sănătății publice prin combaterea medicamentelor falsificate, dispozițiile acesteia trebuie interpretate în contextul în care se înscriu. Această directivă, care a fost adoptată în temeiul articolului 95 CE, devenit articolul 114 TFUE, urmărește, astfel cum enunță unul dintre primele sale considerente, să stabilească un cadru care să nu împiedice comerțul cu medicamente în cadrul Uniunii[8]. Din această perspectivă, directiva menționată urmărește, prin intermediul articolului 85c, care face parte din aceasta, un dublu obiectiv, și anume să stabilească un cadru juridic adecvat pentru comercializarea online a medicamentelor în cadrul pieței interne și să răspundă riscurilor care, potrivit legiuitorului Uniunii, au crescut în urma acestei comercializări.

19. În aceste împrejurări, pe de o parte, articolul 85c alineatul (1) din Directiva 2001/83 prevede că statele membre sunt obligate să permită vânzarea la distanță către populație, prin intermediul serviciilor societății informaționale, a MEFP în vederea stabilirii unui cadru care să nu împiedice comerțul cu medicamente în Uniune[9]. Pe de altă parte, ghidată de obiectivul de protecție a sănătății, această dispoziție stabilește *condițiile referitoare la persoane, la medicamente și la site-urile internet* cărora le este subordonată vânzarea la distanță către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale a medicamentelor, a căror respectare trebuie să fie asigurată de statele membre[10].

7 A se vedea Hotărârea din 29 februarie 2024, Doctipharma (C-606/21, denumită în continuare „Hotărârea Doctipharma", EU:C:2024:179, punctul 41). A se vedea de asemenea Hotărârea din 27 februarie 2025, Apothekerkammer Nordrhein (C-517/23, EU:C:2025:122, punctul 74).

8 A se vedea considerentul (3) al Directivei 2001/83.

9 A se vedea punctul 15 din prezentele concluzii.

10 A se vedea Hotărârea Doctipharma (punctul 42).

20. Astfel, atunci când sunt îndeplinite condițiile stabilite la articolul 85c alineatul (1) din Directiva 2001/83, un stat membru nu poate în principiu să interzică activitatea unui serviciu al societății informaționale care constă în oferirea spre vânzare a MEFP. Prin urmare, condițiile cărora le este supusă o asemenea activitate par a fi cel puțin în principiu armonizate de această directivă.

21. Din motive de exhaustivitate, este necesar să se arate că condiția prevăzută la articolul 85c alineatul (1) litera (a) din Directiva 2001/83 privind *persoanele care sunt autorizate sau au dreptul să efectueze vânzarea online de medicamente* are un statut special în măsura în care statele membre sunt competente să determine care sunt aceste persoane. Astfel, potrivit acestei dispoziții, existența unei autorizări sau a unei abilitări trebuie să fie examinată în raport cu „legislația națională a statului membru în care este stabilită persoana în cauză”.

22. Totuși, cu excepția acestei condiții specifice, condițiile cărora le este subordonată vânzarea de MEFP prin intermediul unui serviciu al societății informaționale fac obiectul armonizării efectuate de articolul 85c alineatul (1) din Directiva 2001/83. Această constatare ne conduce la examinarea articolului 85c alineatul (2) din directiva menționată, care privește condițiile introduse de statele membre pentru furnizarea cu amănuntul de medicamente pe teritoriul lor.

2. Condițiile pentru furnizarea cu amănuntul

23. Articolul 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83 privește posibilitatea unui stat membru de a supune furnizarea cu amănuntul de medicamente pe teritoriul său unor condiții justificate de protecția sănătății publice. Înainte de a examina aceste condiții, este necesar să se stabilească în prealabil dacă o interdicție de vânzare online a anumitor medicamente poate constitui o „condiție pentru furnizarea cu amănuntul”, în sensul acestei dispoziții.

24. Ținând seama de caracterul vag și ambiguu al termenului „furnizare”, apreciem că este dificil să se răspundă la această chestiune pe baza unei interpretări exclusiv textuale [11]. Prin urmare, expresia „condiție pentru furnizarea cu amănuntul” trebuie interpretată în lumina contextului în care se înscrie aceasta, precum și a finalităților Directivei 2001/83.

25. În această privință, noțiunea de „furnizare cu amănuntul” este utilizată, cel puțin în anumite versiuni lingvistice [12], și la articolul 40 alineatul (2) din Directiva 2001/83, care prevede că anumite operațiuni nu sunt supuse obligației de a deține autorizația necesară pentru fabricarea medicamentelor. Astfel, potrivit acestei dispoziții, „[o asemenea] autorizație nu este necesară pentru preparare, dozare, schimbare a ambalajului sau a formei de prezentare, atunci când aceste procese se efectuează numai în scopul livrării cu amănuntul de către farmaciștii în farmacii sau de către persoane autorizate în mod legal în statele membre să desfășoare astfel de activități”. Această împrejurare poate constitui un indiciu cu privire la faptul că, în ceea ce privește Directiva 2001/83, noțiunea de „furnizare cu amănuntul” include anumite operațiuni efectuate în cadrul distribuției de medicamente, care nu țin însă de distribuția angro. Ar rezulta că această noțiune, în sensul articolului 85c alineatul (2) din directiva menționată, desemnează operațiuni efectuate în vederea furnizării unui medicament către client care depășesc simpla livrare de mărfuri.

[11] A se vedea în acest sens Concluziile noastre prezentate în cauza Doctipharma (C-606/21, denumite în continuare „Concluziile noastre prezentate în cauza Doctipharma”, EU:C:2023:585, punctul 44).

[12] A se vedea versiunile în limbile franceză și engleză.

26. Această interpretare este confirmată de considerentele (21)-(24) ale Directivei 2011/62, care privesc materia reglementată la articolul 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83.

27. Astfel, considerentul (21) al Directivei 2011/62 enunță că „ar trebui să se țină seama de faptul că anumite condiții specifice pentru furnizarea de medicamente către populație nu au fost armonizate la nivelul Uniunii și, prin urmare, statele membre pot să impună condiții pentru furnizarea de medicamente către populație în limitele Tratatului [FUE]”.

28. Pe de altă parte, considerentul (22) al Directivei 2011/62 enunță că, „[a]nalizând compatibilitatea cu dreptul Uniunii a condițiilor pentru furnizarea de medicamente cu amănuntul, [Curtea] a recunoscut natura specifică a medicamentelor, ale căror efecte terapeutice le disting în mod semnificativ de alte bunuri. [Curtea] a precizat, de asemenea, […] că statelor membre le revine sarcina de a decide cu privire la nivelul de protecție a sănătății publice pe care doresc să îl ofere și la mijloacele care trebuie puse în aplicare pentru a atinge acest nivel. Deoarece acest nivel poate varia de la un stat membru la altul, statele membre trebuie să dispună de o marjă de apreciere în ceea ce privește furnizarea de medicamente către populație pe teritoriul lor”.

29. În plus, considerentul (23) al Directivei 2011/62 enunță că, „[î]ndeosebi, având în vedere riscurile asupra sănătății publice și dată fiind competența acordată statelor membre de a determina nivelul de protecție a sănătății publice, jurisprudența [Curții] a recunoscut că statele membre pot, în principiu, să restricționeze vânzarea cu amănuntul de medicamente doar la farmacii”.

30. În ceea ce privește considerentul (24) al directivei menționate, acesta enunță că, „[p]rin urmare și în lumina jurisprudenței [Curții], statele membre ar trebui să fie în măsură să impună condiții, justificate de protecția sănătății publice, pentru furnizarea cu amănuntul de medicamente vândute la distanță prin intermediul serviciilor societății informaționale. Condițiile respective nu ar trebui să restricționeze în mod nejustificat funcționarea pieței interne”.

31. Aceste patru considerente ale Directivei 2011/62 și Hotărârea Apothekerkammer des Saarlandes ș.a.[13] – la care se referă considerentele (22) și (23) ale acestei directive – lasă să se înțeleagă că condițiile de furnizare a medicamentelor către populație privesc printre altele *modalitățile de comercializare* cu amănuntul *a medicamentelor* și în special posibilitatea de a rezerva vânzarea cu amănuntul de medicamente numai farmaciștilor care se bucură de o independență profesională reală.

32. Competența statelor membre de „a restricționa vânzarea cu amănuntul de medicamente doar la farmacii”, menționată în considerentul (23) al Directivei 2011/62, este recunoscută în prezent la articolul 85c alineatul (1) litera (a) din Directiva 2001/83, care prevede că statele membre stabilesc persoanele fizice sau juridice care sunt autorizate sau au dreptul să furnizeze medicamente către populație la distanță.

33. În ceea ce privește competența statelor membre de a adopta alte condiții pentru furnizarea medicamentelor oferite spre vânzare online, aceasta este recunoscută la articolul 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83. Având în vedere considerațiile prezentate la punctele 24, 25 și 31 din prezentele concluzii, această competență permite unui stat membru să stabilească *modalitățile de comercializare a unor astfel de medicamente* prin intermediul condițiilor care privesc

[13] Hotărârea din 19 mai 2009, Apothekerkammer des Saarlandes ș.a. (C-171/07 și C-172/07, EU:C:2009:316, punctele 34 și 35).

operațiunile efectuate în vederea distribuirii lor către clienți pe teritoriul său. Dat fiind că această competență include anumite obligații și interdicții referitoare la operațiunile care vizează toate medicamentele, interdicția de comercializare a unora dintre ele este acoperită deopotrivă *a priori* de această competență.

34. Totuși, aceeași competență este limitată în mai multe privințe de dreptul Uniunii. În special, exercitarea sa nu poate repune în discuție nici obligația care revine statelor membre în temeiul articolului 85c alineatul (1) din Directiva 2001/83, nici efectul util al acestei dispoziții.

35. În această privință, considerentul (24) al Directivei 2011/62 enunță că „statele membre ar trebui să fie în măsură să impună condiții, justificate de protecția sănătății publice, pentru furnizarea cu amănuntul de medicamente vândute la distanță prin intermediul serviciilor societății informaționale” și că „[*c*]*ondițiile respective nu ar trebui să restricționeze în mod nejustificat funcționarea pieței interne*” (sublinierea noastră), ceea ce s-ar putea întâmpla în cazul în care un anumit stat membru ar repune în discuție *în mod unilateral* obligația de a permite vânzarea online de medicamente.

36. Această interpretare este confirmată de Hotărârea Doctipharma, care furnizează repere utile în ceea ce privește interpretarea articolului 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83. În această hotărâre, Curtea a analizat aspectul dacă statele membre pot, în temeiul articolului 85c din această directivă, să interzică furnizarea unui serviciu care constă în punerea în legătură, prin intermediul unui site internet, a farmaciștilor și a clienților pentru vânzarea de MEFP de pe site-urile farmaciilor care au subscris la acest serviciu.

37. În hotărârea menționată, Curtea a făcut distincție între un serviciu care constă în vânzarea de MEFP și un serviciu de intermediere în cadrul căruia prestatorul nu îndeplinește rolul de vânzător. În continuare, Curtea a considerat că, în această a doua ipoteză, serviciul în cauză *nu ar intra sub incidența noțiunii de „condiții […] pentru furnizarea cu amănuntul”* a medicamentelor oferite spre vânzare la distanță către populație, în sensul articolului 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83, și *nici nu ar putea fi interzis în temeiul acestei dispoziții*[14]. Astfel, pentru a prelua termenii utilizați de Curte, articolul 85c alineatul (1) din această directivă prevede în mod explicit că statele membre *se asigură că medicamentele sunt oferite spre vânzare la distanță* către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale. Ar fi, *așadar, incoerent* să se considere că recurgerea la un asemenea serviciu poate fi interzisă de statele membre în temeiul articolului 85c alineatul (2) din directiva menționată[15].

38. Trebuie să se observe că prezenta cerere de decizie preliminară privește nu o condiție care ar împiedica comercializarea online a medicamentelor prin intermediul unui serviciu specific al societății informaționale, ci o condiție care exclude anumite medicamente de la vânzarea online. Cu toate acestea, raționamentul urmat de Curte în Hotărârea Doctipharma poate fi aplicat în speță, cu câteva ajustări.

39. În această privință, în ceea ce privește condițiile referitoare la medicamente, articolul 85c alineatul (1) litera (c) din Directiva 2001/83 prevede că statele membre se asigură că medicamentele sunt oferite spre vânzare la distanță prin intermediul serviciilor societății informaționale cu condiția printre altele ca acestea să respecte legislația națională a statului membru de destinație, în conformitate cu articolul 6 alineatul (1) din această directivă, care prevede că niciun medicament nu poate fi introdus pe piața unui stat membru dacă autoritățile

[14] A se vedea Hotărârea Doctipharma (punctul 53).

[15] A se vedea Hotărârea Doctipharma (punctele 55 și 56).

competente din respectivul stat membru sau Comisia nu au acordat o autorizație de comercializare. Eliberarea de medicamente prin internet nu este posibilă decât dacă acestea beneficiază de o autorizație de introducere pe piață în statul membru de destinație [16].

40. Dacă un medicament dispune de o astfel de autorizație valabilă pe teritoriul unui stat membru, iar aceasta nu a fost revocată sau suspendată, statul membru respectiv nu poate interzice, în temeiul articolului 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83 și fără a afecta posibilitatea de a vinde medicamentul menționat într-o farmacie tradițională, vânzarea online a acestuia pe teritoriul său. *A fortiori*, un stat membru nici nu poate să stabilească o subcategorie de MEFP și să interzică vânzarea lor online fără a încălca obligația care îi este impusă în temeiul articolului 85c alineatul (1) din această directivă.

41. Decizia Conseil d'État (Consiliul de Stat) francez menționată în decizia de trimitere [17] pare să se întemeieze pe același raționament. Astfel, această instanță a considerat că un act normativ care, cu excepția unei subcategorii de medicamente („medicamentele din medicația oficinală care pot fi prezentate cu acces direct pentru populație în farmacie"), interzice vânzarea online de MEFP nu este conform cu Directiva 2001/83. Această decizie sugerează că statele membre nu dispun de nicio marjă de manevră în ceea ce privește posibilitatea de a exclude de la vânzarea online anumite MEFP.

42. Astfel, competența recunoscută la articolul 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83 permite unui stat membru de destinație a medicamentelor să stabilească modalitățile de comercializare a acestora prin condițiile referitoare la operațiunile efectuate în vederea distribuției cu amănuntul pe teritoriul său, fără a putea repune însă în discuție posibilitatea de a le oferi spre vânzare online.

[16] A se vedea Hotărârea din 8 iulie 2021, Pharma Expressz (C-178/20, EU:C:2021:551, punctul 53), potrivit căreia, „atunci când oferirea spre vânzare la distanță a medicamentelor către populație nu este interzisă de legislația statului membru de destinație a acestor medicamente, […] eliberarea acestora prin internet nu este posibilă decât dacă acestea beneficiază de o [autorizație de introducere pe piață] în statul membru de destinație". Dorim să precizăm că punctul 53 din această hotărâre, care menționează faptul că oferirea spre vânzare la distanță a medicamentelor către populație poate fi interzisă de legislația statului membru de destinație a acestor medicamente, pare să privească medicamentele care se eliberează pe bază de prescripție medicală.

[17] A se vedea Decizia din 17 iulie 2013, M. L. ș.a., nr. 365317, 366195, 366272 și 366468, ECLI:FR:CESSR:2013:365317.20130717.

43. Această considerație nu este repusă în discuție de afirmațiile Ordinului Farmaciștilor, potrivit cărora mai multe state membre ar fi introdus restricții referitoare la vânzarea online de medicamente. Din prezenta trimitere preliminară reiese că Ordinul Farmaciștilor face referire în special la soluțiile reținute în dreptul cipriot [18] și în dreptul portughez [19], acestea fiind menționate și în observațiile sale scrise [20].

44. Din cercetările noastre privind legislația în materie și din informațiile care figurează pe site-urile oficiale ale autorităților naționale competente [21] reiese că anumite state membre rezervă farmaciștilor nu numai vânzarea de MEFP, ci și livrarea acestora către clienți. Există de asemenea o practică de stabilire a unor subcategorii de MEFP, pentru a supune furnizarea cu amănuntul a acestora unor condiții specifice.

45. Fără a dori să ne pronunțăm cu privire la conformitatea cu dreptul Uniunii a soluțiilor reținute de un anumit stat membru, trebuie să distingem măsurile naționale care stabilesc modalitățile de comercializare a MEFP, a căror oferire spre vânzare trebuie în principiu să fie permisă de statele membre potrivit condițiilor prevăzute la articolul 85c alineatul (1) din Directiva 2001/83, de cele care, asemenea măsurii în discuție în litigiul principal, interzic vânzarea unor astfel de medicamente online sau au un astfel de efect.

3. Concluzie intermediară

46. Din considerațiile care precedă reiese, pe de o parte, că un stat membru este obligat să permită oferirea spre vânzare la distanță a MEFP către populație prin intermediul serviciilor societății informaționale potrivit condițiilor prevăzute la articolul 85c alineatul (1) din Directiva 2001/83 [22]. Pe de altă parte, atunci când aceste condiții sunt îndeplinite, un stat membru de destinație a acestor medicamente nu se poate exonera de această obligație prevalându-se de condițiile pentru

[18] În ceea ce privește dreptul cipriot, articolul 3(1) din Actul administrativ normativ 281/2001 prevede că medicamentele, în calitate de „bunuri pentru societate”, nu pot fi eliberate decât de un farmacist. Această cerință pare a fi interpretată în sensul că vânzarea online de medicamente nu este permisă. A se vedea https://www.moh.gov.cy/Moh/phs/phs.nsf/All/23DFAFA481BB9FEAC225857D0030E9B2?OpenDocument. Natura categorică a acestei interdicții este atenuată de articolul 4 A alineatul 2 din Legea privind produsele farmaceutice și otrăvurile, care prevede că medicamentele care figurează într-un tabel anexat la această lege pot fi vândute și fără intervenția unui farmacist.

[19] Deși Ordinul Farmaciștilor nu furnizează informații cu privire la soluțiile reținute în dreptul portughez, din cercetările noastre reiese că acest drept face distincție între, pe de o parte, MEFP care pot fi eliberate exclusiv în farmacie și, pe de altă parte, cele care nu sunt supuse acestei eliberări exclusive în farmacie. Potrivit dispozițiilor relevante, și anume articolul 9 alineatele 1, 2 și 5 din Decretul-lege nr. 307/2007, din motive de protecție a sănătății publice, medicamentele care fac parte din prima categorie menționată mai sus trebuie să fie eliberate de un farmacist, în timp ce medicamentele care fac parte din a doua categorie trebuie să fie eliberate de personalul de la locul de vânzare a medicamentelor. Aceste dispoziții prevăd de asemenea că furnizarea informațiilor necesare pentru utilizarea corectă a unui medicament ține de responsabilitatea unui farmacist diriginte, competent în materie, sau a unui responsabil de locul de vânzare, de asemenea competent în materie.

[20] Fără a furniza informații mai detaliate în această privință, Ordinul Farmaciștilor menționează de asemenea dreptul croat ca exemplu al unui sistem care interzice vânzarea online a MEFP. Potrivit articolului 136 alineatul 1 din Legea privind medicamentele, persoanele fizice și juridice care desfășoară activități farmaceutice în Croația pot oferi populației spre vânzare la distanță MEFP prin intermediul serviciilor societății informaționale. În plus, articolul 136 alineatul 2 din Legea privind medicamentele prevede printre altele că o persoană care dorește să desfășoare această activitate trebuie să fie înscrisă pe lista entităților care oferă medicamente spre vânzare online. Potrivit informațiilor care figurează pe site-ul autorității naționale competente, această listă nu conține în prezent nicio înregistrare. A se vedea https://www.halmed.hr/en/Promet-proizvodnja-i-inspekcija/Baza-dozvola-za-proizvodnju-i-promet/Prodaja-lijekova-na-daljinu-putem-Interneta/.

[21] A se vedea notele de subsol 12-14.

[22] A se vedea punctul 20 din prezentele concluzii.

furnizarea unor astfel de medicamente pe teritoriul său, prevăzute la articolul 85c alineatul (2) din această directivă [23]. De asemenea, un stat membru nu poate, sub pretextul de a introduce condiții justificate de protecția sănătății publice, să limiteze întinderea obligației menționate [24].

47. Pentru motivele pe care tocmai le-am prezentat, propunem să se răspundă la prima și la a doua întrebare preliminară că articolul 85c alineatele (1) și (2) din Directiva 2001/83 se opune unei dispoziții naționale care interzice farmaciilor online să vândă populației, prin intermediul serviciilor societății informaționale, anumite MEFP, din motive de protecție a sănătății publice.

48. În aceste împrejurări, nu este necesar să se răspundă la a treia și la a patra întrebare preliminară, în măsura în care acestea au fost adresate pentru cazul în care Curtea ar răspunde la primele două întrebări în sensul că un stat membru de destinație a MEFP poate interzice vânzarea lor pe teritoriul său. Vom proceda totuși la examinarea acestora din motive de exhaustivitate, pentru cazul în care Curtea nu ar împărtăși analiza noastră.

B. Cu privire la a treia întrebare preliminară

49. Prin intermediul celei de a treia întrebări preliminare, instanța de trimitere urmărește să afle dacă motivele invocate pentru a justifica interdicția în discuție în litigiul principal, și anume combaterea „consumului excesiv de medicamente” și a „traficului de medicamente contrafăcute sau inadecvate”, constituie motive de protecție a sănătății publice valabile în raport cu articolul 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83.

50. Astfel, după cum reiese din modul de redactare a acestei dispoziții, statele membre pot impune condiții pentru furnizarea cu amănuntul, cu condiția ca acestea să fie „justificate de protecție a sănătății publice”.

51. În această privință, în primul rând, deși MEFP nu prezintă riscuri ridicate pentru sănătatea umană, comparabile cu cele legate de consumul medicamentelor care se eliberează pe bază de prescripție, Curtea a recunoscut că nu se poate exclude că anumite riscuri sunt legate și de utilizarea acestora [25]. Este evident că condițiile introduse pentru „combaterea consumului excesiv” al unor astfel de medicamente, înțeleasă ca prevenire a consumului lor excesiv și a utilizării lor anormale, pot fi justificate de protecția sănătății publice. Curtea s-a pronunțat recent în acest sens, arătând că măsurile adoptate pentru a răspunde riscurilor care pot fi legate de o utilizare excesivă sau nepotrivită a MEFP au ca obiectiv esențial protejarea sănătății publice [26].

52. În al doilea rând, situația este aceeași în ceea ce privește justificarea referitoare la consolidarea securității lanțurilor de aprovizionare cu medicamente pentru a împiedica introducerea pe piață a unor medicamente care conțin ingrediente inferioare standardelor, falsificate, în doze incorecte sau chiar absente. Astfel, legiuitorul Uniunii a recunoscut, în considerentul (2) al Directivei 2011/62, că punerea la dispoziția pacienților a unor asemenea medicamente reprezintă o amenințare importantă pentru sănătatea publică și tocmai pentru a combate amenințarea respectivă a fost adoptată această directivă printre altele în temeiul articolului 168 alineatul (4) TFUE. În general, acest temei juridic este utilizat în scopul de a contribui la realizarea

[23] A se vedea punctul 37 din prezentele concluzii.

[24] A se vedea punctul 42 din prezentele concluzii.

[25] A se vedea în acest sens Hotărârea din 1 octombrie 2020, A (Publicitate și vânzare de medicamente online) (C-649/18, denumită în continuare „Hotărârea A (Publicitate și vânzare de medicamente online)”, EU:C:2020:764, punctul 94), și Hotărârea din 22 decembrie 2022, EUROAPTIEKA (C-530/20, EU:C:2022:1014, punctul 43).

[26] A se vedea Hotărârea din 22 decembrie 2022, EUROAPTIEKA (C-530/20, EU:C:2022:1014, punctele 39-41).

obiectivelor de protecție a sănătății publice. Prin urmare, măsurile naționale adoptate pentru a combate riscurile legate de medicamentele contrafăcute sau inadecvate urmăresc de asemenea protejarea sănătății publice.

53. Pentru aceste motive, în cazul în care Curtea ar considera necesar să examineze a treia întrebare, am propune să se răspundă la aceasta că motivele de combatere a „consumului excesiv” al medicamentelor care se eliberează fără prescripție medicală, înțeleasă ca prevenire a consumului excesiv și a utilizării anormale a acestora, și a „traficului de medicamente contrafăcute sau inadecvate” constituie motive de protecție a sănătății publice valabile în raport cu articolul 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83.

54. Din motive de exhaustivitate, arătăm că faptul că, la articolul 85c alineatul (1) din Directiva 2001/83, legiuitorul Uniunii a armonizat anumite aspecte ale oferirii spre vânzare online de medicamente pentru a proteja sănătatea publică împotriva amenințării legate de vânzarea de medicamente falsificate nu poate împiedica un stat membru să exercite competența recunoscută la articolul 85c alineatul (2) din această directivă în vederea urmăririi aceluiași obiectiv. Astfel, caracterul potențial redundant sau excesiv al unei condiții introduse de un stat membru trebuie să fie examinat în cadrul aprecierii proporționalității acesteia. Vom examina în continuare a patra întrebare preliminară, care privește această problematică.

C. Cu privire la a patra întrebare preliminară

55. A patra întrebare preliminară este adresată pentru cazul în care Curtea ar răspunde afirmativ la a treia întrebare preliminară și ar considera că motivele invocate pentru a justifica interdicția în discuție în litigiul principal constituie motive valabile în raport cu articolul 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83. În această eventualitate, instanța de trimitere urmărește să afle dacă dispoziția menționată trebuie interpretată în sensul că instanța națională trebuie să efectueze un control al acestei interdicții în raport cu proporționalitatea sa și, dacă este cazul, care este întinderea controlului care trebuie efectuat. Mai concret, această instanță ridică problema dacă instanța națională trebuie să se limiteze la a verifica numai dacă interdicția menționată este vădit inadecvată sau vădit inutilă pentru protecția sănătății publice sau dacă trebuie să verifice dacă restricția este adecvată și absolut necesară în acest scop.

56. Precizăm că considerațiile care urmează vor avea importanță numai în cazul în care Curtea, pe de o parte, nu împărtășește analiza noastră cu privire la prima și la a doua întrebare preliminară și, pe de altă parte, urmează propunerea noastră de răspuns care trebuie dat la a treia întrebare preliminară.

57. În ceea ce privește a patra întrebare preliminară, instanța de trimitere nu indică motivele care au determinat-o să ridice problema proporționalității interdicției în discuție în litigiul principal. Cu toate acestea, trebuie să se considere că, fiind sesizată cu o cerere de anulare a actului atacat, instanța respectivă este obligată să se pronunțe și cu privire la acest aspect pentru a examina conformitatea interdicției menționate cu articolul 85c din Directiva 2001/83.

58. În această privință, considerentele (21) și (24) ale Directivei 2011/62, referitoare la materia reglementată la articolul 85c din Directiva 2001/83, enunță că condițiile pentru furnizarea cu amănuntul a medicamentelor oferite spre vânzare online pot fi impuse „în limitele [Tratatului FUE]” și „nu ar trebui să restricționeze în mod nejustificat funcționarea pieței interne”.

59. Aceste indicații constituie un indiciu cu privire la faptul că exercitarea competenței de care dispun statele membre în temeiul articolului 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83 este supusă unor criterii care coincid în mare măsură cu cele de a căror respectare depind măsurile naționale care constituie restricții privind libertățile fundamentale garantate de Tratatul FUE [27]. Prin urmare, pentru a aprecia conformitatea cu dreptul Uniunii a interdicției în discuție în litigiul principal, ar trebui să se examineze, în cadrul aprecierii proporționalității sale, dacă această interdicție urmărește un obiectiv prevăzut la această dispoziție, dacă ea este de natură să garanteze realizarea acestuia și dacă ea nu depășește ceea ce este necesar pentru ca acest obiectiv să fie atins.

60. Pe de altă parte, nimic nu sugerează că, prin intermediul Directivei 2011/62, la momentul concretizării condițiilor potrivit cărora un stat membru poate justifica o restricție privind una dintre libertățile fundamentale ale pieței interne, legiuitorul Uniunii a intenționat să se îndepărteze de testul clasic de proporționalitate.

61. În această privință, condițiile introduse de un stat membru în exercitarea competenței care îi este recunoscută la articolul 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83 privesc comercializarea medicamentelor prin intermediul unui serviciu al societății informaționale și sunt, așadar, susceptibile să perturbe în mod considerabil funcționarea pieței interne în detrimentul operatorilor economici stabiliți în alte state membre și al clienților lor.

62. Astfel, pe de o parte, această competență privește condițiile pe care un stat membru le poate introduce pentru furnizarea cu amănuntul de medicamente pe teritoriul său. Nimic nu indică faptul că aceasta ar fi limitată la condițiile aplicabile prestatorilor stabiliți într-un anumit stat membru.

63. Pe de altă parte, Curtea a considerat, în jurisprudența sa anterioară intrării în vigoare a Directivei 2011/62, în ceea ce privește examinarea unei restricții privind libera circulație a mărfurilor în raport cu articolul 28 CE (devenit articolul 34 TFUE), că apariția internetului ca mijloc de vânzare transfrontalier presupune ca domeniul de aplicare și, prin urmare, efectul unei interdicții de vânzare prin corespondență să fie examinate pe un plan „mai larg”. Astfel, o asemenea interdicție constituie un obstacol mai mare pentru farmaciile situate în afara statului membru care a introdus-o decât pentru cele situate pe teritoriul său. Deși, pentru acestea din urmă, se poate contesta cu greu faptul că această interdicție le privează de un mijloc suplimentar sau alternativ de a accede pe piața națională a consumatorilor finali de medicamente, nu este mai puțin adevărat că le rămâne posibilitatea de a vinde medicamente în unitățile lor farmaceutice. În schimb, internetul ar reprezenta un mijloc mai important de a accede direct la piața menționată pentru farmaciile care nu sunt stabilite pe teritoriul statului membru în cauză [28].

64. Interpretarea potrivit căreia condițiile, în sensul articolului 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83, trebuie să facă obiectul unui test clasic de proporționalitate este confirmată de jurisprudența mai recentă care face trimitere la această dispoziție.

65. Astfel, în Hotărârea A [29], după ce a arătat că o interdicție de a face o campanie de publicitate de mare amploare urmărea obiectivul de protecție a sănătății publice prevăzut printre altele la articolul 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83, Curtea a furnizat indicații care permit instanței

[27] A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Doctipharma (punctul 71).

[28] A se vedea în acest sens Hotărârea din 11 decembrie 2003, Deutscher Apothekerverband (C-322/01, EU:C:2003:664, punctele 73 și 74).

[29] A se vedea Hotărârea A (Publicitate și vânzare de medicamente online) (punctele 68 și 69).

de trimitere să se pronunțe cu privire la aspectul dacă această interdicție, pe de o parte, *era aptă să atingă obiectivul urmărit* și, pe de altă parte, *nu depășea ceea ce era necesar* pentru a garanta realizarea acestui obiectiv [30].

66. Ținând seama de ceea ce precedă, în cazul în care Curtea ar considera necesar să analizeze a patra întrebare, propunem să se răspundă la aceasta că instanța națională care examinează conformitatea cu articolul 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83 a unei condiții introduse de un stat membru trebuie să verifice dacă această condiție este adecvată și nu depășește ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului de protecție a sănătății publice.

67. Fără a aduce atingere considerațiilor care precedă, referitoare la examinarea proporționalității condițiilor pentru furnizarea cu amănuntul de medicamente pe teritoriul statului membru în cauză, ne menținem poziția pe care am prezentat-o la punctul 47 din prezentele concluzii și potrivit căreia articolul 85c alineatele (1) și (2) din Directiva 2001/83 se opune unei dispoziții naționale care interzice farmaciilor online să vândă populației, prin intermediul serviciilor societății informaționale, anumite MEFP, pentru motive de protecție a sănătății publice.

68. Din motive de exhaustivitate, vom completa analiza noastră privind întrebările preliminare cu câteva considerații referitoare la dimensiunea transfrontalieră a comercializării online a medicamentelor, pe care Comisia a menționat-o în observațiile sale. Considerațiile noastre vor avea un caracter limitat: această problemă nu se află în centrul prezentei cauze și am examinat-o deja în mod aprofundat în Concluziile noastre prezentate în cauza Doctipharma.

D. Dimensiunea transfrontalieră a comerțului online

1. Expunerea problemei

69. În măsura în care dimensiunea transfrontalieră constituie în prezent un aspect al comerțului electronic cu medicamente care nu poate fi neglijat [31], iar modalitățile de comercializare a MEFP variază de la un stat membru la altul [32], se ridică problema dacă un stat membru poate aplica propriile condiții pentru furnizarea cu amănuntul de medicamente pe teritoriul său și unui prestator stabilit într-un alt stat membru.

70. Această dimensiune transfrontalieră a comercializării produselor online prin intermediul serviciilor societății informaționale este parțial reglementată de Directiva 2000/31. Astfel, deși considerentul (11) al directivei menționate enunță că aceasta nu aduce atingere nivelului de protecție existent mai ales în materie de protecție a sănătății publice stabilit de dreptul Uniunii, vânzarea de MEFP nu este complet exclusă din domeniul de aplicare al directivei respective, după cum ilustrează trimiterile la aceasta făcute la articolul 85c alineatul (1) litera (d) și alineatul (6) din Directiva 2001/83, care prevăd că dispozițiile lor se aplică fără a aduce atingere acestei prime directive menționate.

71. Articolul 3 din Directiva 2000/31 se întemeiază pe aplicarea principiilor controlului în statul membru de origine și al recunoașterii reciproce, astfel încât, în cadrul domeniului coordonat definit la articolul 2 litera (h) din această directivă, *serviciile societății informaționale sunt*

[30] A se vedea Hotărârea A (Publicitate și vânzare de medicamente online) (punctele 68 și 73).

[31] A se vedea în acest sens Concluziile noastre prezentate în cauza Doctipharma (punctul 56).

[32] A se vedea punctele 43 și 44 din prezentele concluzii.

reglementate numai în statul membru pe teritoriul căruia sunt stabiliți furnizorii acestor servicii. Cu titlu excepțional, articolul 3 alineatul (4) din directiva menționată *permite unui stat membru de destinație a serviciilor societății informaționale, în anumite condiții, să deroge de la principiul liberei circulații a serviciilor societății informaționale*[33]. Mecanismul prevăzut la articolul 3 din aceeași directivă are un rol în situațiile transfrontaliere în care un furnizor al unui serviciu al societății informaționale stabilit într-un stat membru se poate confrunta cu o măsură care ține de domeniul coordonat și care a fost adoptată de un alt stat membru[34].

72. În această privință, astfel cum observă Comisia, modul de redactare a actului atacat lasă să se înțeleagă că interdicția în discuție în litigiul principal se aplică fără distincție prestatorilor stabiliți în Grecia și celor stabiliți în celelalte state membre. Cu toate acestea, instanța de trimitere consideră că nu este necesar să se examineze această interdicție în lumina Directivei 2000/31 și că conformitatea sa cu dreptul Uniunii trebuie examinată exclusiv din perspectiva articolului 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83.

73. În această privință, este necesar să se arate, mai întâi, că cauza principală nu prezintă o dimensiune transfrontalieră. Astfel, instanța de trimitere este elenă, litigiul privește reglementarea națională a acestui stat membru, iar reclamanta din litigiul principal este probabil stabilită în Grecia.

74. În continuare, instanța de trimitere statuează cu privire la o acțiune în anulare introdusă de reclamanta din litigiul principal. În acest cadru, instanța menționată examinează legalitatea, în raport cu articolul 85c din Directiva 2001/83, a actului atacat, iar din cererea de decizie preliminară nu reiese că ea se poate pronunța și cu privire la dimensiunea transfrontalieră a interdicției în discuție în litigiul principal.

75. În sfârșit, dacă articolul 85c alineatele (1) și (2) din Directiva 2001/83 se opune unei interdicții privind furnizarea cu amănuntul de medicamente pe care un stat membru intenționează să o impună pe teritoriul său, nu mai este necesar să se examineze această dispoziție în lumina Directivei 2000/31. Astfel, interdicția respectivă va fi în acest caz contrară dreptului Uniunii, iar un stat membru nu o va putea impune nici prestatorilor naționali, nici celor stabiliți în alte state membre. Prin urmare, analiza articolului 3 din această directivă nu este relevantă decât în cazul în care s-ar considera că interdicția în discuție în litigiul principal constituie o condiție pentru furnizarea cu amănuntul de medicamente, în sensul articolului 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83 coroborat cu alineatul (1) al acestuia, și că acesta nu se opune interdicției respective. Cu toate acestea, potrivit propunerii noastre de răspuns la prima și la a doua întrebare preliminară, articolul 85c alineatele (1) și (2) din această directivă se opune unei asemenea interdicții, astfel încât nu este necesar să se analizeze conformitatea sa cu Directiva 2000/31.

76. În aceste împrejurări, considerațiile care urmează nu vor fi decât accesorii și vor permite schițarea contextului mai larg al comercializării online a medicamentelor.

2. Domeniul coordonat în sensul articolului 3 din Directiva 2000/31

77. Mecanismul stabilit la articolul 3 din Directiva 2000/31 nu se aplică decât măsurilor naționale care țin de domeniul coordonat, în sensul articolului 2 litera (h) din directiva menționată. Potrivit acestei din urmă dispoziții, domeniul coordonat include, în conformitate cu punctul (i) al acesteia,

[33] A se vedea Hotărârea din 30 mai 2024, Airbnb Ireland și Amazon Services Europe (C-662/22 și C-667/22, EU:C:2024:432, punctul 53).

[34] A se vedea în acest sens recent Hotărârea din 27 aprilie 2023, Viagogo (C-70/22, EU:C:2023:350, punctele 25-28).

cerințele referitoare la prestarea serviciului în cauză și în special la conținutul său, inclusiv în materie de contracte, dar sunt excluse din acesta, în conformitate cu punctul (ii) al dispoziției menționate, cerințele precum cele aplicabile bunurilor ca atare, livrării bunurilor și serviciilor care nu sunt furnizate prin mijloace electronice.

78. Prin urmare, se ridică problema dacă interdicția de a vinde online anumite medicamente constituie o cerință care ține de domeniul coordonat, în sensul Directivei 2000/31, sau dacă ea este exclusă din acesta pentru motivul că se aplică bunurilor ca atare.

79. În această privință, Curtea a lăsat să se înțeleagă, în Hotărârea Deutscher Apothekerverband [35], că o interdicție de vânzare prin corespondență a tuturor MEFP nu privește caracteristicile înseși ale produselor, ci reglementează modalitățile de vânzare a acestora.

80. Desigur, s-ar putea susține că interdicția în discuție în litigiul principal determină indirect caracteristicile medicamentelor care pot fi vândute online și, prin urmare, este exclusă din domeniul coordonat. Astfel, această interdicție nu se aplică MEFP care sunt clasificate, în funcție de caracteristicile lor [36], în subcategoria MAL. Din această perspectivă, interdicția menționată ar avea ca obiectiv excluderea de la vânzare a medicamentelor care nu corespund acestor caracteristici.

81. Cu toate acestea, clasificarea interdicției în discuție în litigiul principal drept cerință aplicabilă bunurilor nu poate convinge, întrucât, în Grecia, toate MEFP pot fi vândute într-o farmacie tradițională. Această interdicție nu stabilește, așadar, caracteristicile bunurilor ca atare, ci împiedică o formă legală de vânzare a anumitor medicamente, cu alte cuvinte vânzarea lor prin intermediul unui serviciu al societății informaționale, astfel încât trebuie considerată o cerință care ține de domeniul coordonat, în sensul Directivei 2000/31.

82. Prin urmare, interdicția în discuție în litigiul principal poate constitui o condiție pentru furnizarea cu amănuntul de medicamente, în sensul articolului 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83, precum și o cerință care ține de domeniul coordonat al Directivei 2000/31. În cazul în care s-ar considera că această interdicție trebuie examinată și în lumina acestei din urmă directive, atunci ar trebui să se analizeze relația dintre dispozițiile acestor două acte de drept al Uniunii.

3. Relația dintre Directivele 2000/31 și 2001/83

83. Pentru motivele prezentate în continuare, considerăm că, în ceea ce privește cerințele care țin de domeniul coordonat care constituie condiții pentru furnizarea cu amănuntul de medicamente, în sensul articolului 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83, această dispoziție trebuie înțeleasă ca o *lex specialis* în raport cu articolul 3 alineatul (4) din Directiva 2000/31 în măsura în care prevede posibilitatea de a restrânge libera circulație a serviciilor societății informaționale pentru motive de protecție a sănătății publice. Nu am exclus o astfel de apreciere a relației dintre aceste două dispoziții în Concluziile noastre prezentate în cauza Doctipharma [37].

84. Astfel, în primul rând, contrar alineatului (6) al articolului 85c din Directiva 2001/83, alineatul (2) al acestei dispoziții nu prevede că se aplică fără a aduce atingere Directivei 2000/31.

[35] Hotărârea din 11 decembrie 2003 (C-322/01, EU:C:2003:664, punctul 68).

[36] A se vedea punctul 7 din prezentele concluzii.

[37] Punctul 63 din aceste concluzii.

85. În al doilea rând, spre deosebire de anumite acte de drept al Uniunii ale căror considerente fac o referire directă la mecanismul instituit la articolul 3 din Directiva 2000/31 [38], considerentul (24) al Directivei 2011/62 indică numai, fără a face referire la condițiile prevăzute la articolul 3 alineatul (4) din această primă directivă, că condițiile pentru furnizarea cu amănuntul de medicamente nu ar trebui să restricționeze în mod nejustificat funcționarea pieței interne.

86. În al treilea rând, pe de o parte, condițiile care trebuie îndeplinite pentru ca un stat membru de destinație a unui serviciu al societății informaționale să poată deroga de la libera circulație a unor asemenea servicii, prevăzute la articolul 3 alineatul (4) din Directiva 2000/31, sunt deosebit de severe [39]. Pe de altă parte, dreptul Uniunii, ținând seama de locul pe care îl ocupă sănătatea și viața printre bunurile și interesele pe care le protejează, recunoaște statelor membre o marjă de apreciere în ceea ce privește nivelul de protecție pe care acestea înțeleg să îl asigure în privința sănătății publice pe teritoriile lor. Pentru a garanta statelor membre posibilitatea de a exercita această prerogativă cu respectarea condițiilor aplicabile restricțiilor privind libertățile fundamentale ale pieței interne, articolul 3 alineatul (4) din Directiva 2000/31 trebuie să cedeze locul articolului 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83.

87. În aceste condiții, în ceea ce privește aspectul domeniului de aplicare al articolului 85c alineatul (2) din Directiva 2001/83 care se referă la dimensiunea transfrontalieră a comerțului online, această dispoziție trebuie considerată o *lex specialis* în raport cu articolul 3 alineatul (4) din Directiva 2000/31, în măsura în care prevede posibilitatea unui stat membru de a restrânge libera circulație a serviciilor societății informaționale din alte state membre pentru motive de protecție a sănătății publice.

V. Concluzie

88. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Symvoulio tis Epikrateias (Consiliul de Stat, Grecia) după cum urmează:

Articolul 85c alineatele (1) și (2) din Directiva 2001/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 noiembrie 2001 de instituire a unui cod comunitar cu privire la medicamentele de uz uman, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2011/62/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2011,

trebuie interpretat în sensul că

se opune unei dispoziții naționale care interzice farmaciilor online să vândă populației, prin intermediul serviciilor societății informaționale, anumite medicamente care se eliberează fără prescripție medicală, din motive de protecție a sănătății publice.

[38] A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauzele conexate WebGroup Czech Republic ș.a. (C-188/24 și C-190/24, EU:C:2025:709, punctele 123 și 179).

[39] A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauzele Airbnb Ireland ș.a. (C-662/22-C-667/22, EU:C:2024:18, punctul 4).